

واحد برنامه ریزی درسی

راهنمای تدوین طرح جلسات دروس دوره های آموزشی رشته های علوم پزشکی

پس از تدوین شناسنامه دروس که سندی کلی در خصوص اهداف یادگیری، راهبردها و روش های یاددهی یادگیری، نحوه ارزیابی دانشجو، منابع درس و مقررات مربوط به ارائه درس می باشد، اساتید نسبت به تهیه طرح جلسات اقدام می نمایند. راهنمای حاضر به منظور آشنایی بیشتر با نحوه تکمیل فرم های طرح جلسات دروس تهیه گردیده است.

فرم های طرح جلسات دروس را چه زمانی باید تکمیل کرد؟

فرم طرح جلسات درس می بایست دو هفته قبل از شروع هر نیمسال تحصیلی توسط استاد مسئول درس تکمیل و به مدیر گروه مربوطه ارسال گردد. برای نوبت های بعدی ارائه درس نیز می بایست همین زمان بندی برای بازبینی و به روز رسانی طرح جلسات درس رعایت گردد.

اهداف اختصاصی را چگونه بیان کنیم؟

این دسته از اهداف آموزشی، دارای جنبه های عملی بیشتر بوده و واضح و روشن بیان می شوند و به همین دلیل قابل تعبیر و تفسیر نخواهند بود. اهداف اختصاصی برخلاف اهداف کلی محدودتر، مشخص تر و قابل اندازه گیری هستند و آنچه انتظار داریم در فراگیر پس از یادگیری مطالبی خاص رخ دهد، را مشخص می کند. ساده ترین راه برای نوشتن اهداف جزئی، تنظیم آن ها بر اساس رئوس مطالب است. نمونه هایی از اهداف اختصاصی آموزشی عبارتند از:

- بیمار غذاهای حاوی سدیم بالا را نام ببرد.
- با محدودیت نمک در رژیم غذایی موافقت نماید.

ویژگی های یک هدف اختصاصی

- فراگیر محور هستند: اهداف اختصاصی برآنچه که انتظار می رود فراگیر انجام دهد تاکید می کنند نه بر آنچه انتظار می رود فرد آموزش دهنده انجام دهد.
- نتایج و بروندهای یادگیری را توصیف می کنند، نه فعالیت هایی که منجر به نتایج می شوند.
- با وجود یک فعل واضح و روشن در بیان اهداف اختصاصی، این نوع اهداف واضح و قابل درک هستند.

واحد برنامه ریزی درسی راهنمای تدوین طرح جلسات دروس

○ استفاده از افعال قابل مشاهده در توصیف و بیان اهداف اختصاصی سبب شده است تا این اهداف قابل مشاهده و اندازه گیری باشند.

طبقه بندی اهداف اختصاصی بر مبنای انواع حیطه های یادگیری بلوم

- **حیطه شناختی (Cognitive):** شامل اهدافی می شود که محتوای مربوط به آنها جنبه نظری داشته و یادگیری آنها مستلزم فعالیت های ذهنی و عقلانی است. مثال: فراگیر بتواند مراحل برنامه ریزی آموزشی را توضیح دهد.
- **حیطه عاطفی (Affective):** مربوط به اهدافی می شود که محتوای مربوط به آنها جنبه ایجاد و یا تغییر نگرش، طرز فکر و ارزش ها را دارد. مثال: فراگیر بتواند در مباحث علمی از لزوم برنامه ریزی آموزشی در برنامه های آموزشی دفاع کند.
- **حیطه روانی حرکتی (Psychomotor):** محتوای مربوط به اهداف این حیطه، اختصاص به آموزش مهارت ها دارد. مثال: فراگیر بتواند برای یک موضوع مشخص سلامت، برنامه ریزی آموزشی انجام دهد.

سطوح حیطه شناختی

- ۱- **دانش:** کسب یا به خاطر آوردن آنچه فراگیر قبلاً آموخته. یادگیری صرفاً حفظی است. استفاده از افعالی مانند تعریف می کند، مشخص می کند، بیان می کند، نام می برد، نشان دهنده این سطح است. مثال: فراگیر بتواند سه علامت بالینی بیماری تب مالت را نام ببرد. فراگیر بتواند تفکر انتقادی را تعریف کند.
- ۲- **درک:** درک و دریافت معنای یک مطلب و بیان آن با زبان خود فراگیر مشخصه. افعالی مانند توضیح می دهد، برگردان می کند، تمیز می دهد، مثال می زند، استنتاج می کند، بسط می دهد، شرح می دهد، اشاره می کند، نام می برد، فرموله می کند، طبقه بندی می کند در این سطح مورد استفاده قرار می گیرد. مثال: فراگیر بتواند مثالی برای غذاهای کم کالری بیاورد. دلایل افزایش وزن بعد از ۳۰ سالگی را توضیح دهد.
- ۳- **کاربرد:** توانایی به کار بردن اصول علمی فرضیه ها و قضایا در موقعیت های جدید و واقعی. استفاده از افعالی مانند محاسبه می کند، به کار می برد، تهیه می کند، حل می کند، نمایش می دهد، پیدا می کند در این سطح از حیطه شناختی مورد استفاده قرار می گیرد. (انواع روش های استفاده از افعال در سطح کاربرد: کاربرد مفاهیم و قوانین در موقعیت های جدید- کاربرد قوانین و نظریه ها در موقعیت ها عملی- تبدیل متون نوشتاری به فرمول های ریاضی- تهیه جدولها و نمودارها- نمایش روش صحیح انجام دادن یک کار) مثال: فراگیر بتواند یک رژیم غذایی برای خودش تعیین کند. فراگیر بتواند مسائل خانوادگی خود را حل کند.
- ۴- **تحلیل:** قابلیت تفکیک یک مطلب به اجزا تشکیل دهنده آن. در این سطح استفاده از افعالی مانند تجزیه می کند،

مشخص می کند، تصویر می کند، طراحی می کند، ارتباط می دهد، انتخاب می کند، تفکیک می کند تحلیل می کند، نتیجه گیری می کند، مقایسه می کند، نقد می کند در این سطح مورد استفاده قرار می گیرد. (انواع روشهای کاربرد افعال در سطح تحلیل: پی بردن به مفروضات بیان نشده یک متن - پی بردن به تناقضات موجود در یک استدلال - تمیز حقایق از حدسیات - تخمین میزان ارتباط اطلاعات - تجزیه ساختار محتوایی یک کار، شناسایی علل و معلول یک پدیده، شناسایی روابط بین علل و معلول ها، شناسایی ساختار منطقی یک موضوع)

مثال: فراگیر اجزای مختلف بدن انسان را مشخص کند. فراگیر بتواند واقعیت های علمی را از عقاید مردم متمایز سازد.

۵- **توکیب:** توانایی قرار دادن اجزا و عناصر جدا شده در کنار هم و تشکیل یک کل جدید. افعال در این سطح عبارتند از: طبقه بندی می کند، ترکیب می کند، خلق می کند، اصلاح می کند، اختراع می کند، طرح می دهد، خلاصه می کند، استدلال می کند، بحث می کند، تعمیم می دهد در این سطح از حیثه شناختی مورد استفاده قرار می گیرد. (انواع: نوشتن یک متن کاملاً منسجم - ارائه یک سخنرانی سازمان یافته - نوشتن یک داستان کوتاه جدید - ارائه طرح یک تحقیق - ترکیب یادگیریهای متفرق به منظور حل یک مسئله یا مشکل - ارائه چارچوبی برای تقسیم بندی اشیاء، پدیده ها، یا حوادث)

مثال: فراگیر بتواند برای مشکل اعتیاد یک طرح آموزشی ابتکاری ارائه دهد.

۶- **ارزشیابی:** توانایی مقایسه و قضاوت درباره مطالب. افعال ارزیابی می کند، مقایسه می کند، نتیجه گیری می کند، انتقاد می کند، اثبات می کند، حمایت می کند، دفاع می کند، اجتناب می کند در این سطح مورد استفاده قرار می گیرند. (انواع: قضاوت درباره استحکام منطقی متون - قضاوت در زمینه میزان ارتباط بین اطلاعات و نتیجه گیری های - قضاوت درباره انجام دادن یک کار با استفاده از معیارها درونی - قضاوت در زمینه ارزش یک کار با استفاده از معیارهای بیرونی)

مثال: فراگیر بتواند یک داستان را نقد و بررسی کند.

سطوح حیطه عاطفی

- ۱- **دریافت و توجه:** تمایل برای توجه به یک پدیده، محرک یا موضوعات خاص. تمایل به شنیدن و دیدن، فراگیر را از حالت غیر فعال بیرون می آورد و توجه فراگیر نسبت به آموزش را جلب، حفظ و هدایت می کند. افعالی مانند گوش می دهد، می پرسد، توصیف می کند، اشاره می کند، قرار می دهد، می پذیرد، طرفداری می در این سطح به کار می روند (جذب، حفظ و هدایت توجه نسبت به عامل و محرک - آگاهی یا درک پدیده - توجه خاص به شیء یا پدیده)
مثال: فراگیر مایل است به اتفاقات کلاس آموزشی توجه نماید.
- ۲- **پاسخ دادن:** مشارکت فعالانه مخاطب و نشان دادن واکنش او نسبت به موضوع مورد نظر است. از پیروی و متقاعد شدن شروع تا اقدام داوطلبانه و پاسخ همرا رضایت پیش می رود. افعالی مانند جواب می دهد، کمک می کند، اجرا می کند، تمرین می کند، مطالعه می کند، می نویسد، بیان می کند، فهرست می کند در این سطح است. (مطالعه موارد تعیین شده - مطالعه بیش از حد تعیین شده - مطالعه برای کسب لذت - ادامه و استمرار فعالیتها، صرفاً برای کسب رضایت شخصی)
مثال: فراگیر بطور داوطلبانه پمفلت بهداشت روان را مطالعه می کند.
- ۳- **ارزش گذاری:** ارزش قائل شدن برای پدیده یا موضوع خاص است. درونی کردن بعضی ارزش ها و عقاید از ثبات بیشتری برخوردار است و فرد دیگران را ترغیب می کند تا نظر او را بپذیرند. افعالی مانند تصدیق می کند، کامل می کند، دفاع می کند، سهیم می شود، تشکیل می دهد، گزارش می دهد، تصمیم می گیرد، تاثیر می گذارد ویژه این سطح است. (قبول یک ارزش - احساس مسئولیت درقبال یک ارزش - رفتار به نحوی که قبول ارزش در ورای آن قابل درک باشد)
مثال: فراگیر در بحث گروهی از انجام فعلیت بدنی دفاع می کند.
- ۴- **سازماندهی ارزش ها:** جمع بین ارزش های مختلف و ساختن یک نظام ارزشی است. افعالی چون تعمیم می دهد، ارتباط می دهد، تکمیل می کند، ادغام می کند، سازمان می دهد، شکل می دهد، پیوند می دهد در این سطح است. (تلفیق ارزش های مختلف از طریق درک و سازماندهی آن ها - حل و رفع تناقضات موجود بین ارزش های مختلف - ایجاد یک مجموعه ارزشی واحد و منسجم)
مثال: فراگیر باورهای خود را در هم می آمیزد و یک نظام ارزشی برای خود بوجود می آورد.
- ۵- **وجدانی کردن ارزش ها:** بالاترین سطح در حیطه عاطفی است که با تبلور ارزش ها در رفتار و شیوه زندگی فراگیر و حفظ عادات خوب مشخص می شود. در این سطح افعالی مانند رسیدگی می کند، تشخیص می دهد، استفاده می کند، تجدیدنظر می کند، پیگیری می کند، نمایش می دهد، معین می کند مورد استفاده قرار می گیرد. (داشتن یک مجموعه ارزشی که تمام اعمال فرد را دربرگیرد - داشتن یک مجموعه ارزشی که رفتار آتی فرد بر مبنای آن قابل پیش بینی باشد - داشتن یک مجموعه ارزشی که به صورت مشخصه فرد درآید)
مثال: فراگیر در موقعیت های مختلف متناسب با نظام ارزشی خود رفتار می کند. محدودیت های زندگی با بیماری قلبی را قبول کند.

واحد برنامه ریزی درسی راهنمای تدوین طرح جلسات دروس

سطوح حیطة روانی- حرکتی (مهارتی)

۱- **تقلید و آمادگی:** فراگیر رفتاری را که مربی انجام می دهد مشاهده می کند تا بتواند از حرکات و رفتار مربی تقلید کند. افعالی مانند دنبال می کند، الگوبرداری می کند، پیاده می کند، جدا می کند، برای نوشتن اهداف در این سطح کاربرد دارند.

مثال: بیمار سرنگ انسولین را مطابق پرستار در دست خود قرار می دهد.

۲- **اجرای مستقل (Independent Performance):** در این سطح وابستگی به مربی ناچیز بوده و نیازی به کمک مستقیم او نیست، هر چند نظارت و هدایت او تداوم دارد. لازمه آن آمادگی ذهنی عاطفی و فیزیکی است. افعالی مانند اندازه می گیرد، مرتب می کند، قرار می دهد، انجام می دهد، در این سطح مورد استفاده قرار می گیرند.

۳- **دقت (Accuracy):** در این سطح، فراگیر با دقت، سرعت و ظرافت رفتار آموخته شده را انجام می دهد و اشتباهات خود را به حداقل می رساند. استفاده از همان افعال مرحله قبل ولی با بیان مناسب قیدهای سرعت، دقت و یا ظرافت مشخصه این سطح است.

۴- **هماهنگی حرکات (Coordination of Actions):** در این سطح، بین مجموعه ای از اعمال هماهنگی برقرار می شود و فراگیر توانایی انجام چندین حرکت را به طور همزمان دارد.

۵- **عادی شدن (Normality):** بالاترین مرحله یادگیری در حیطة روانی حرکتی است که در آن فراگیر رفتار را به صورت خودکار و بدون نیاز به تفکر و صرف انرژی برای هماهنگ کردن فعالیت ها انجام می دهد. افعالی که بر جنبه ماهرانه انجام یک فعالیت تاکید دارند، در این سطح به کار می روند.
مثال: بیمار بتواند تزریق انسولین را بطور صحیح انجام دهد. مناسب ترین روش پوشک کردن کودک را با کوشش و خطا کشف کند.

واحد برنامه ریزی درسی

راهنمای تدوین طرح جلسات دروس

روش های یاددهی چیستند؟

ابزارهایی برای پیاده سازی راهبردهای آموزشی توسط اساتید به منظور دستیابی به اهداف آموزشی هستند که به فراخور موضوع مورد استفاده قرار می گیرند.

مثال:

- حل مسائل
- طراحی پروژه
- ارائه مورد (Case Presentation)
- نقشه سازی مفهومی
- بدیعه پردازی
- ارائه مشاوره
- ایفای نقش
- بردن دانشجویان به گردش علمی
- کاوشگری
- ژورنال کلاب
- طراحی بازخورد آزمون (Post-Exam Reflection)
- کتابخوانی
- آموزش الکترونیکی
- آموزش ترکیبی (Blended Learning)
- راندهای آموزشی
- گراند راند
- شبیه سازی
- سخنرانی فعال (کنفرانس)
- برگزاری کارگاه آموزشی
- طراحی پرسش و پاسخ (سقراطی)
- بارش افکار (بارش مغزی)
- نقاشی و رسم شکل

واحد برنامه ریزی درسی

راهنمای تدوین طرح جلسات دروس

مسئولیت های دانشجو (یادگیری) چیستند؟

شیوه هایی برای پیاده سازی راهبردهای آموزشی توسط فراگیران به منظور دستیابی به اهداف آموزشی هستند که متناسب با موضوع درسی مورد استفاده قرار می گیرند.

مثال:

- حضور به موقع و کامل در کلاس ها
- مشارکت فعال در گفتگوها
- انجام دقیق و صحیح تکالیف
- انجام پروژه
- مطالعه متون
- مشاهده اطلاعات، تصاویر و نمودارها
- نکته برداری
- نوشتن نقد علمی
- انجام نمونه های عملی، تجربی و دستکاری اشیا
- انجام خودآزمون در سامانه نوید
- یادگیری از همتا
- بحث در گروه های کوچک
- یادگیری الکترونیکی
- یادگیری مبتنی بر وظیفه
- تمرین در مرکز یادگیری مهارت های بالینی (Skill Lab)
- انجام صحیح مهارت های عملی در آزمایشگاه
- ارائه سمینار
- یادگیری اکتشافی
- خودآموزی (Self-Study) و مطالعه انفرادی منابع های معرفی شده
- ارائه گزارش صبحگاهی (Morning Report)
- شرکت در آزمون و جلسه بازخورد آزمون
- شرکت در ارزشیابی اساتید و برنامه های آموزشی

واحد برنامه ریزی درسی راهنمای تدوین طرح جلسات دروس

منبع آموزشی جلسه را چگونه وارد کنیم؟

با توجه به منبع اصلی درس (که در شناسنامه درس تعریف گردیده)، برای هر جلسه یکی از فصول کتاب مرجع به عنوان منبع آموزشی جلسه تعیین و در فرم طرح جلسات وارد می گردد.

روش های ارزیابی چیستند؟

ابزارهایی برای سنجش ابعاد توانمندی دانشجویان شامل حیطه های شناختی، مهارتی و نگرشی می باشند.
مثال:

- ثبت فعالیت های کلاسی
- تعریف و تصحیح تکالیف کتبی و گزارش کار
- تعریف و ارزیابی سمینار (سخنرانی)
- آزمون های شفاهی
- آزمون های کتبی تکوینی (باز پاسخ/ بسته پاسخ)
- آزمون های کتبی تراکمی (باز پاسخ/ بسته پاسخ)
- ارزیابی عملکرد هر فرد در فعالیت گروهی (Small Group)
- آزمون تعاملی رایانه ای
- مشاهده عملکرد بالینی دانشجو
- (Objective Structured Clinical Examination) OSCE
- (Objective Structured Lab Examination) OSLE
- (Objective Structured Field Examination) OSFE
- (Directly Observed Procedural Skills) DOPS
- (Mini-Clinical Evaluation Exercise) Mini-CEX
- PMP
- ارزیابی کارنما (Log Book)
- ارزیابی کارپوشه (Portfolio)
- ارزیابی ۳۶۰ درجه